

הנייר, והשטר עצמו נכתב על גבי מחיקה. ממשיכה הגמרא: 54
 [השקתא נמי] מאי אפקת – ומה תקשה ותאמר עתה, שעדיין יש 55
 לחשוש למוחק והוור ומוחק – שימחק את השטר ויכתוב בו מה 56
 שירצה, ויאמר שלמחיקה זו התכוונו העדים שכתבו שהשטר 'על 57
 המחק', הא אפקת שאינו דומה נחקק פעם אחת, לנחקק שתי 58
 פעמים, וכיון שיהיה ניכר שנמחק פעמיים, יפסלוהו, ונמצא 59
 שבאותה זה אין חשש זיוף ואם כן מדוע אמרה הברייתא ששטר זה 60
 פסול.
 מתרצת הגמרא: הבדל זה שיש בין מחיקה אחת לשתי מחיקות, 61
 הני מילי היכא דחתמי סהדי אפקתא – שייך רק באופן שחתמו 62
 העדים על המחיקה האחת, והשטר כתוב על שתי מחיקות, שניכר 63
 החילוק שבין מקום חתימות העדים לבין מקום כתיבת השטר, 64
 אבל היכא דלא חתמי סהדי אפקתא, אלא אפיקתא – במקום שלא 65
 חתמו העדים על המחיקה אלא על הנייר, לא ידע – לא ניכר אם 66
 השטר עצמו נכתב על גבי מחיקה אחת או על גבי שתי מחיקות, 67
 וממילא אף אם יכתבו העדים שהשטר כתוב על המחק, לא יהיה 68
 ניכר אם יחזור וימחק ויכתוב שטר חדש בזיוף.
 מקשה הגמרא: והרי עדיין אפשר לברר אם זו מחיקה אחת או 69
 מחיקה שניה, וליתי מגילתא אחריתי – יביאו קלף אחר, ולמחק – 70
 וימחקוהו פעם אחת ויכתבו על גביו, ולידמי – וידמו אותו לשטר 71
 זה, ואם שתי השטרות יהיו דומים זה לזה הרי זו ראייה שהשטר 72
 נמחק רק פעם אחת, והוא כשר, ואם יהיה ניכר הבדל ביניהם נדע 73
 שמחקוהו פעמיים, והוא פסול. מתרצת הגמרא: לא דמי מחיקתא 74
 דהא מגילתא למחקת דהא מגילתא – אין מחיקת מגילה זו דומה 75
 למחיקת מגילה אחרת, שבקלף דק ניכרת המחיקה יותר מבקלף 76
 עבה, ואי אפשר להשוותן.
 ממשיכה הגמרא ומקשה: עדיין יש תקנה לבדוק את המחיקה 77
 באותו שטר עצמו, ולקבלה לחתימות דא דסהדי כבי דינא – נקבל 78
 תחילה את חתימות העדים בבית דין, שיראו שהן אמיתיות, 79
 ולמחק – ואחר כך ימחקו את החתימות ויכתבו עליהם דברים 80
 אחרים, ולידמי – וידמו את כתב השטר שלמעלה לכתב שנכתב 81
 עתה על גבי מחיקת החתימות, ואם יהיו הכתבים דומים זה לזה, 82
 נדע שכתב השטר נכתב על גבי מחיקה אחת, כמו שהכתב שעל 83
 גבי החתימות נכתב עתה על גבי מחיקה אחת, והשטר כשר, ואם 84
 אין הכתבים דומים נדע שנוסח השטר נכתב על גבי שתי מחיקות, 85
 והוא פסול. מתרצת הגמרא: אפר רב השעניא, אינו דומה שטר 86
 שנחקק בן יומא – באותו יום, לשטר שנחקק בן שני ימים – לפני 87
 יומיים, ואף אם לא יהיו הכתבים דומים לא נוכל להוכיח שהשטר 88
 נמחק פעמיים.
 מקשה הגמרא: ולישתייה – נשאה את השטר יום אחד לאחר 89
 שנמחקו חתימות העדים ונכתב על המחיקה, ואז כבר יהיו שתי 90
 המחיקות ישנות, ונוכל להשוותן. מתרצת הגמרא: אפר רבי ירמיה, 91
 חישנין לבית דין מועין – אנו חוששים שמא יהיו בית דין שיעשו 92
 בדבר זה ולא ידעו להשוות את המחיקות, או שלא ידעו לדקדק 93
 ולהשוות את השטר, ויבואו להכשיר שטר פסול, ולכן אמרו 94
 חכמים הלכה קבועה ששטר שנכתב על המחק ועדיו על הנייר, 95
 פסול.
 שנינו במשנה: פשוט שכתבו עדיו מאחוריו, מקושר שכתבו עדיו 96
 מתוכו, שניהם פסולין. רבי חנינא בן גמליאל אומר מקושר וכו' 97
 שכתבו עדיו מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט.
 הגמרא מבארת את דעת תנא קמא הפוסל שטר מקושר שחתמו 98
 עדיו מתוכו: השכיב רבי תשובה לרבנן רבי חנינא בן גמליאל, 99
 המכשיר שטר מקושר שחתמו עדיו מתוכו, 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106

ואם תאמר ותקשה שיש לפסול שטר זה, שהרי בעל השטר מוחק, 1
 וחוזר ומוחק, כלומר, הרי מחק בתחילה פעם אחת את כל השטר 2
 וכתב עליו את נוסח השטר והחתים עדים, ויש לחשוש שיחזור 3
 וימחק פעם שניה את נוסח השטר וישאיר את חתימות העדים, 4
 ויכתוב שטר חדש, ולא יהיה זיופו ניכר שהרי גם העדים חתומים 5
 על המחיקה, ויאמר שזהו שטר שנכתב הוא ועדיו על המחק, 6
 וכשירו את השטר המוויף. יש לדחות, דאינו דומה שטר שנחקק 7
 פעם אחת, לשטר שנחקק שתי פעמים, כיון שבכל מחיקה גוררים 8
 ומקלפים מעט מהקלף, ואם יחזור וימחקנו יהיה ניכר שהשטר 9
 עצמו נכתב על גבי שתי מחיקות ואילו העדים חתמו על גבי 10
 מחיקה אחת, ויפסלוהו.
 מקשה הגמרא: וליחוש, דלמא שרי דיותא אפקוס עדים מעיקרא – 11
 שמא מתחילה, לפני שהחתים את העדים, השליך דיו במקום 12
 הראוי לחתימותיהם, ונחקק ליה – ומחק את אותו דיו, ונמצא שכל 13
 השטר אינו מחוק כלל ומקום החתימות מחוק פעם אחת, וחור 14
 וכתב על כל השטר וגם על מקום החתימות ושוב מחק את כולו, 15
 ונמצא עתה שהשטר עצמו מחוק פעם אחת, ומקום החתימות 16
 מחוק פעמיים, ויכתוב שטר חדש במקום שנמחק פעם אחת, 17
 ויחתים עדים במקום שנמחק פעמיים, ויסברו העדים שאין חשש 18
 בשטר זה שהרי השטר והחתימות על המחק, וכשיבוא השטר 19
 לבית דין לא ירגישו בזיופו כיון דכי הדר מתיח ליה להאי – 20
 שכשיחזור וימחק את כל השטר ויכתוב שם מה שירצה, הוה ליה 21
 אידי ואידי – יהיו זה וזה, כלומר מקום השטר ומקום החתימות 22
 נחקק שתי פעמים, ויכשירו את השטר.
 מתרצת הגמרא: אפר אפר, קסבר רב, אי העדים חותמין – רשאים 23
 לחתום על המחק, אלא אם כן נחקק בפניהם, וראו כיצד היה נראה 24
 קודם המחיקה וכיצד הוא נראה אחר המחיקה, וממילא אם ימחק 25
 תחילה את מקום חתימתם ולא את שאר השטר, ויחזור וימחק 26
 בפניהם את כל השטר, יהיה ניכר בעיניהם השינוי בין מקום 27
 חתימתם שנמחק פעמיים לבין שאר השטר שנמחק פעם אחת, ולא 28
 יחתמו עליו.
 הגמרא מקשה על דברי רב המכשיר שטר שנכתב כולו על המחק: 29
 מיתבי, שנינו בברייתא, אם הוא – השטר עצמו נכתב על הנייר 30
 שאינו מחוק, ועדיו על המחק, כשר, והרי לדברי רב נחיש – יש 31
 לחשוש דלמא מתיח ליה לשטר האמיתי, וכתבי מא דכע – ויכתוב 32
 מה שירצה, בשקר, ותוי ליה 'הוא ועדיו על המחק', ונטעה ונכשירו. 33
 מתרצת הגמרא: אין כוונת הברייתא שיכולים העדים לחתום על 34
 המחק בסתם, אלא דכתבי הכי, 'אנחנו סהדי חתמנא על מחקא, 35
 ושקרא קרב על גידא' – 'אנו העדים חתמנו על המחק, והשטר 36
 עצמו נכתב על הנייר', וכיון שכתבו בפירוש שהשטר כתוב על 37
 הנייר, אם ימחק ויכתוב על המחק שטר חדש, יהיה זיופו ניכר.
 שואלת הגמרא: דכתבי היכא – היכן כותבים העדים לשון זו, אי 38
 מלתחת לחתימותיהם, גזי ליה – יחתוך זאת הזויפן, ולא נדע שהיה 39
 כתוב כן. ואי עילאי – אם יכתבו זאת מעל לחתימותיהם, מתיח ליה 40
 – ימחק זאת, כמו שהוא מוחק את כל השטר, וכותב שם מה שהוא 41
 רוצה, משיבה הגמרא: דכתבי בין סהדי לסהדי – כותבים כן בין 42
 חתימת העד הראשון לחתימת השני, ואינו יכול לחתוך או למחוק 43
 זאת.
 מקשה הגמרא: אי הכי, אימא סיפא, שם שנינו שאם הוא – השטר 44
 עצמו נכתב על המחק, ועדיו על הנייר, פסול, כיון שאפשר למחוק 45
 שוב את השטר ולכתוב שם דברים אחרים, ואמא פסול, והרי הכא 46
 נמי שייכת תקנה זו, דנכתבו הכי בין חתימותיהם, 'אנחנו סהדי 47
 חתמנא על גידא, ושקרא על מחקא' – 'אנו העדים חתמנו אל 48
 49
 50
 51
 52
 53

כל מה שדרוש ליהודי למלא שליחותו – ניתן לו "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה" של הקדוש־ברוך־הוא בעצמו.

משיחת י"ג תמוז, ה'תשכ"ט

בבא תרא דף קסד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) רלא

מאוחר יותר משנת מלכותו הראשונה. מתוך רבי ירמיה: **אמר רבי**
ירמיה, הנהא – אותו מלך שהעבירוהו והחזירוהו למלכותו, **ארכן**
דיגון קראו ליה, 'ארכן' על שם תחילת מלכותו עתה, ודיגון' על
שם שזו מלכותו השניה.
אגב לשונות אלו מביאה הגמרא ברייתות שהוזכרו בהם לשונות
אלו: **תנו רבנן** בתוספתא (נזיר פ"א ה"א), האומר **הריני נזיר** (הינא),
ולא פירש כמה ימים יהיה נזיר, **פומבוס אמר**, אם אמר 'הריני נזיר'
הינא, התחייב בנזירות אחת, שלשון **הינא** 'הינא' ואם אמר
הריני נזיר דיגון, קיבל על עצמו **שתי**, שזו משמעות לשון 'דיגון'.
וכשאמר לשון **הריני**, התחייב **בשלוש**. לשון **הריני**, התחייב
בארבע. לשון **הריני**, התחייב **במשש**.
הגמרא מביאה ברייתא נוספת המשתמשת בלשונות אלו: **תנו רבנן**
בתוספתא (נגעים פ"ו ה"ג) לגבי נגעי בתים, **בית עגול**, וכן בית 'דיגון' –
שיש לו שתי פינות, או 'הריני' – משולש, או 'הריני' – מחומש,
שיש לו חמשה קירות, **אני מטמא בנגעים**, ורק בית 'הריני' –
מרובע, שיש לו ארבעה קירות וארבע פינות, **מטמא בנגעים**.
מבררת הגמרא: **מאן הני מילי**, שרק בית מרובע מטמא בנגעים,
דתנו רבנן, נאמר בפרשת נגעים (ויקרא יד לו, טז) **והנה הנגע בקיר**
הבית וגו', **והנה פשה הנגע בקיר הבית**, ויש לדרוש כך, **למעלה**
– בפסוק הראשון **אמר** – יכלה התורה לומר לשון 'קיר', וכתבה
לשון 'קירות', ובאה ללמד בזה שהיו **שתי**, ולמטה – בפסוק השני
גם כן הוא **אמר** – יכלה התורה לומר לשון 'קיר', וכתבה לשון
'קירות', הרי שנאמר בזה עוד **שתי**, **הרי כן אמר** קירות,
ולומדים מכאן שרק בית מרובע מטמא בנגעים.
הגמרא מביאה מעשה שהיה בגט מקושר: **ההוא גט מקושר דאמא**
לקמיה דרבי – שבא לפני רבי, **ואמר רבי** כשראהו, **אין זמן בזה**,
כיון שלא היה הזמן נראה. **אמר ליה רבי שמעון** **בר רבי לרבי**, **שמא**
זמנו של הגט בין **קשריו** הוא **מופלע** – מוסתר. **פליגי** – התיר רבי
את תפרי הגט, **וחזויה** – וראה את הזמן הכתוב בו. **הדר חזא** **ביה**
רבי בביתו – חזר רבי והביט ברבי שמעון בנו בפנים וזעפות, כיון
שהיה סבור שרבי שמעון עצמו כתבו, ורבי סבר שלא ראוי לכתוב
כלל שטרות מקושרים כיון שטועים בעשייתן. **אמר ליה רבי**
שמעון, **לא אמא בתבתי** – לא אני כתבתי, אלא **רבי יהודה חיילא**
בתביה. **אמר ליה רבי**, **כלך** – הסתלק מלשון **הרע** **הוא**, ואף שרצית
שלא אחשוך בך, היה לך לומר רק 'לא אני כתבתי'.
הגמרא מביאה מעשה נוסף בענין לשון הרע: **ימנין** – פעם אחת
היה **רבי קמיה** – היה רבי שמעון יושב לפני רבי, **וקא פסיק סידרא**
והיה רבי מסיים את חמשה ספרים שבקשר **תהלים**, וסבר רבי
שרבי שמעון הוא שכתבו, **אמר רבי**, **במה מושר ומדוקדק כתב זה**.
אמר ליה רבי שמעון, **לא אמא בתבתי** אלא **יהודה חיילא בתביה**.
אמר ליה רבי, **כלך מלשון הרע** **היה**.
שואלת הגמרא: **בשלמא** **התם**, לגבי הגט המקושר, **איבא** **לשון הרע**
במה שאמר רבי שמעון שרבי יהודה חייטא כתבו, כיון שסבר רבי
שאין לכותבו, **אלא הכא**, לגבי ספר התהלים, **מאי** **לשון הרע**
איבא, והרי שיבח את כתיבתו הנאה של רבי יהודה חייטא. עונה
הגמרא: יש בדבר זה לשון הרע, **משום** **דינו דרב דימי**, **דתני רב דימי**
אחות דרב ספרא, **לעולם אל יספר אדם בטובתו של חברו**, כיון
שמתוך שהוא מספר בטובתו, הוא **כא** **לידי סיפור רעות**, שאומר
חוץ ממידה פלונית רעה שיש בו, ולא היה לרבי שמעון לשבח,ו
מחשש שיבוא לספר בנגותו.
אגב מעשים אלו מביאה הגמרא מימרות נוספות בענין לשון הרע:
אמר רב עמרם, **אמר רב**, **שליש צבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום**,
הרביה צבירה – מחשבת עריות, **ועין תפלה** – שאחרי שהתפלל
בכוונה סבור האדם שישלם לו ה' שכרו וישמע תפילתו, **ולשון**
הרע.
תמזה הגמרא: **לשון הרע** **שלמא** **דעתך** – וכי תעלה על דעתך
שבכל יום עובר האדם על איסור לשון הרע.

והלא אני דומה זמנו של זה – של הפשוט, **לזמנו של זה** – של
המקושר, שבימיהם היו כותבים את הזמן בשטרות לפי שנות
מלכותו של המלך, ובשטר **פשוט** כתבו את הזמן האמיתי, אם **כלך**
שנה אחת מונין לו בשטר שנה אחת, ואם מלך **שתי**, **מונין לו**
שתי, אבל בשטר **מקושר** אין כותבים כן, אלא אם **כלך שנה מונין**
לו שתי, ואם מלך **שתי**, **מונין לו שלש**, כטעם שיבואר להלן.
ומבאר רבי את החשש במקושר שיעשו ממנו פשוט, שהרי **ימנין**
– לפעמים יכול לקרות **ימניה** וזו – שילוח ממנו מעות השטר
מקושר, והתאריך האמיתי של ההלוואה הוא שנה אחת למלך,
ויכתבו בשטר המקושר שזו השנה השניה למלכותו, **ומיתרמי ליה**
זווי ביני ביני – ויודמנו ללוח מעות בין זמן ההלוואה האמיתי לבין
הזמן שכתוב בשטר, **ופרע ליה את חובו**, **ואמר ליה** הלוה למלוה
בעת הפרעון **ה' לי שפרא** – השב לי את שטר החוב שלי, שלא
תוכל לחזור ולתובעו ממני, **ואמר ליה המלוה** **איכס לי** – אבד לי
השטר, וכדי שישלם לו הלוה אף שאינו משיב לו את שטר החוב,
כתב **המלוה תכרא** – שובר, שבו מודה המלוה שנפרע החוב,
ויש לחשוש, **דכי מצי זמניה** – כשיגיע הזמן שכתוב בשטר, שהוא
שנה שניה למלכותו, **משוי ליה פשוט** – יעשה המלוה מהשטר
המקושר שטר פשוט, ויתבע בו את הלוה, ואף שללוח יש שובר
לא יפטר מרובו, כיון **דאמר ליה המלוה**, **הני השתא** **הוא** **דחזק**
מינאי – עתה לוית ממני הלוואה זו, כזמן הכתוב בשטר, ואילו
השובר נכתב קודם הלוואה זו, כפי הזמן הכתוב בו, על הלוואה
אחרת, שהרי בפשוט כותבים את הזמן האמיתי, ומחמת חשש זה
סובר רבי שמקושר שעשו ממנו פשוט, פסול.
הגמרא מבארת את דעת רבי חנינא בן גמליאל שמתיר לעשות
ממקושר פשוט. אומרת הגמרא: **קא סבר רבי חנינא בן גמליאל**
שאין בותיבין שובר, כלומר, אם אבד שטר החוב אין הלוה חייב
לפרוע תמורת שובר, וממילא אין חשש לתקלה זו.
שואלת הגמרא: **ומי קני רבי במקושר** – וכי רבי היה בקי בדיני
שטר מקושר, שמתוך כך ידע להשיב לרבי חנינא בן גמליאל
שהזמן שבו שונה משטר פשוט, והא היה מעשה בההוא שטר
מקושר דאמא לקמיה דרבי – שבא לפני רבי, **ואמר רבי** כשראה את
הזמן שבו, **שטר מאוחר הוא זה**, כיון שהוסיפו בו שנה למלך,
ואמר ליה חכם ששמו זונין, **לרבי**, **כך מנהגה של אומה זו**, שאם
כלך שנה, **מונין לו שתי**, ואם מלך **שתי** **מונין לו שלש**, ותיקנו
החכמים שבגט מקושר יכתבו את הזמן כפי מנהג אותה אומה, כדי
להוסיף חילוקי דינים בין הפשוט למקושר, ועל כל פנים מוכח
שרבי עצמו לא היה בקי בכתיבת הזמן של שטר מקושר. משיבה
הגמרא: אכן בתבולה לא היה רבי בקי בזה, אף **כתב דשקעה** –
אחרי ששמע הלכה זו **מונין**, **סברה** – קיבל את דבריו וסבר כן.
הגמרא מביאה מעשה שיש ללמוד ממנו את צורת כתיבת הזמן
בגט מקושר: **ההוא שפרא**, **היה כתב ביה שלוח פלוני מפלוני ממון**
בשנת מלך פלוני **ארכן**, כלומר, מתוקן וראוי למלכותו, אך לא
היה כתוב בו באיזו שנה למלכותו היתה ההלוואה. **אמר רב חנינא**,
יבדק, **אימתי עמד אותו ארכן בארכנותיה**, כלומר, באיזו שנה
התחיל למלוך, ובדאי באותה שנה נכתב השטר.
מקשה הגמרא: מנין לרב חנינא שלשון 'ארכן' הוא מחמת תחילת
מלכותו, שאז נעשה מתוקן וראוי לה, **ודלמא** **לשון** 'ארכן' היא
דאריך מלכותיה – שהתארכה מלכותו כמה שנים. מתוך רב
הושעיא: **אמר רב הושעיא**, **כך מנהגה של אומה זו**, **שנה ראשונה**
שמואל קורין לו **ארכן**, כלומר מתוקן וראוי למלכותו מחדש, שנה
שניה שמואל קורין לו **דיגון**, שזו לשון 'שתיים' בשפתם.
מקשה הגמרא: מנין שהשטר נכתב בשנה הראשונה למלכותו,
ודלמא עבדי עבריהו – שמא אחרי שמלך כמה שנים העבירוהו
ממלכותו, **והדר אוקמוהו** – וחזרו והמליכוהו, ולכן קראוהו שוב
'ארכן', אף שבאמת אין זו השנה הראשונה שהתחיל למלוך ואם
כן שוב לא יוכל הלוה לגבות מהלקוחות, שמא השטר נכתב

"חיזוק התורה והיהדות", תחילה תורה ואחריכן יהדות.